

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 12 april 2017

Mål nr

Ö 5747-16

KLAGANDE

AS

Ombud och offentligt biträde: Advokat BB

MOTPART

Kriminalvården

601 80 Norrköping

SAKEN

Överförande av fängelsestraff enligt lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Göta hovrätts beslut 2016-11-18 i mål ÖÄ 2324-16

Dok.Id 132800

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet.

BB ska få ersättning av allmänna medel för biträdet åt AS med 10 925 kr. Av beloppet avser 7 045 kr arbete, 2 119 kr utlägg och 1 761 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

AS har yrkat att Högsta domstolen ska upphäva Kriminalvårdens beslut att översända Malmö tingsrätts dom i mål B 5255-15, tillsammans med intyg, till Polen för erkännande och verkställighet.

Kriminalvården har motsatt sig att beslutet upphävs.

SKÄL

Bakgrund

1. AS dömdes den 15 september 2015 av Malmö tingsrätt för grov narkotikasmuggling till fängelse i 5 år och 6 månader. Det beslutades vidare att han skulle utvisas ur riket och förbjudas att återvända hit före den 15 september 2025. Tidigaste dag för villkorlig frigivning är den 16 februari 2019 och straffet är till fullo verkställt den 17 december 2020.
2. Kriminalvården beslutade den 14 mars 2016 att Malmö tingsrätts dom, tillsammans med intyg, skulle översändas till Polen för erkännande och verkställighet i enlighet med lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen (europeiska

verkställighetslagen). Som skäl anfördes följande. AS är polsk medborgare och avtjänar fängelsestraff i Sverige. Han ska utvisas ur Sverige och det har inte framkommit något hinder mot att verkställa utvisningen till Polen. ASs sociala återanpassning underlättas av att verkställigheten fortsättningsvis sker i Polen och överförandet bedöms i övrigt som lämpligt.

3. Tingsrätten och hovrätten har fastställt Kriminalvårdens beslut.

Rättslig reglering i huvuddrag

4. I europeiska verkställighetslagen finns regler om överförande av verkställighet av domar avseende fängelse och andra frihetsberövande påföljder inom EU.

5. Lagen bygger på rådets rambeslut 2008/909/RIF av den 27 november 2008 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på brottmålsdomar avseende fängelse eller andra frihetsberövande åtgärder i syfte att verkställa dessa inom Europeiska unionen (se 1 kap. 1 §). Rambeslutet syftar till att underlätta den dömdes sociala återanpassning.

6. För att en dom avseende en frihetsberövande påföljd ska få översändas till en annan medlemsstat förutsätts, enligt 2 kap. 1 § europeiska verkställighetslagen, att de krav som följer av paragrafens första stycke är uppfyllda. Av stycket följer att det krävs att den dömde befinner sig i den andra medlemsstaten eller i Sverige (p. 1), att kraven på medgivande från den andra staten respektive samtycke från den dömde är uppfyllda eller att det föreligger undantag från dessa krav (p. 2 som hänvisar till 2 kap. 2 och 3 §§), att den dömdes sociala återanpassning underlättas av ett överförande (p. 3) och att det i övrigt är lämpligt att verkställigheten överförs till den andra medlemsstaten (p. 4). Det krävs också, enligt lagrummets andra stycke, att det återstår minst

sex månader att avtjäna eller att särskilda skäl talar för att verkställigheten kommer att överföras till den andra medlemsstaten.

Frågan i Högsta domstolen

7. Frågan i Högsta domstolen är om förutsättningarna för översändande av domen är uppfyllda. Det står klart att de krav som följer av 2 kap. 1 § första stycket 1 och av 2 kap. 1 § andra stycket europeiska verkställighetslagen är uppfyllda. Vad Högsta domstolen har att ta ställning till är därför om förutsättningarna i övrigt är för handen.

Medgivande eller samtycke krävs inte

8. Huvudregeln i europeiska verkställighetslagen är att översändande av en dom för erkännande och verkställighet förutsätter ett medgivande från den andra medlemsstaten och ett samtycke från den dömde (se 2 kap. 1 § första stycket 2 i förening med 2 kap. 2 § första stycket och 2 kap. 3 § första stycket).

9. I såväl 2 kap. 2 § som 2 kap. 3 § europeiska verkställighetslagen finns emellertid vissa undantag från kravet på medgivande respektive samtycke. Undantagen motsvarar det som brukar kallas för det tvingande samarbetsområdet (se t.ex. SOU 2013:21 s. 484), dvs. det område inom vilket en stat kan få ta emot en dom för erkännande och verkställighet utan att ha gett sitt medgivande.

10. Ett första undantag tar sikte på fall där den dömde är medborgare i den andra medlemsstaten och är bosatt där (se 2 kap. 2 § andra stycket 1 och 2 kap. 3 § andra stycket 1). Detta undantag är, såvitt gäller den dömdes samtycke, inte tillämpligt i förhållande till Polen på grund av en särreglering som framgår direkt av artikel 6.5 i rambeslutet. Undantaget kan däremot vara tillämpligt såvitt gäller medgivande från Polen.

11. Ett andra undantag avser det fall där den dömde är medborgare i den andra staten och efter verkställigheten av påföljden kommer att utvisas dit till följd av ett i domen meddelat beslut om utvisning enligt 8 a kap. utlänningslagen, 2005:716 (se 2 kap. 2 § andra stycket 2 och 3 § andra stycket 2 europeiska verkställighetslagen).
12. När en domstol beslutar om utvisning enligt 8 a kap. utlänningslagen anges i beslutet inte till vilket land utvisning ska ske. Detta bestäms normalt mot slutet av verkställigheten med tillämpning av 12 kap. 4 §. I den paragrafen anges att utläningen ska sändas till sitt hemland eller, om möjligt, till det land från vilket utläningen kom till Sverige. Med hemland avses i första hand det land i vilket personen är medborgare (se Gerhard Wikrén och Håkan Sandesjö, Utlänningslagen med kommentarer, 10 uppl. 2014, s. 593).
13. Om bestämmelserna i europeiska verkställighetslagen om undantag från samtycke och medgivande i dessa delar skulle tillämpas på så sätt att det måste vara bestämt till vilket land den dömde ska utvisas, skulle de i praktiken komma att sakna funktion. Detta kan inte ha varit avsett. Bestämmelserna bör därför kunna tillämpas när det föreligger en stark anknytning till medborgarskapslandet och det saknas särskilda skäl att tro att utvisning kommer att ske till en annan stat.
14. AS har en stark anknytning till Polen och det har inte framkommit något som talar för att utvisning inte kommer att ske dit. Förutsättningar har därför förelegat att besluta om översändande utan inhämtande av medgivande respektive samtycke. Vid denna bedömning saknas skäl att ta ställning till om 2 kap. 2 § första stycket 1 är tillämpligt beträffande medgivande från Polen.

Kravet på att den dömdes sociala återanpassning underlättas är uppfyllt

15. Vid bedömningen av om ett överförande av straffverkställigheten underlättar den dömdes sociala återanpassning ska en helhetsbedömning göras av samtliga relevanta omständigheter avseende den dömdes anknytning till Sverige respektive den andra medlemsstaten. Faktorer som medborgarskap, bosättnings- och familje- och arbetsförhållanden har särskild relevans. Om den dömdes är medborgare i och ska utvisas till den andra medlemsstaten, finns en stark presumtion för att den sociala återanpassningen sker bäst i den staten. (Se prop. 2014/15:29 s. 68 f. och 174 ff.)

16. En annan omständighet av betydelse för bedömningen är den dömdes inställning. I de fall den dömdes samtycker till att verkställigheten överförs utgör detta en stark indikation på att återanpassningen underlättas. I de fall den dömdes motsätter sig att verkställigheten överförs, men en dom ändå kan sändas över med stöd av 2 kap. 3 § andra stycket europeiska verkställighetslagen, är utgångspunkten att ett överförande av verkställigheten ändå underlättar den dömdes sociala återanpassning med hänsyn till de specifika omständigheter som avses i bestämmelsen. (Se a. prop. s. 175.)

17. Kravet på underlättande av den sociala återanpassningen var, i det förslag till lagtext som presenterades av Utredningen om internationell straffverkställighet, utformat på så sätt att det skulle kunna antas att den sociala återanpassningen underlättades av ett överförande (se SOU 2013:21 s. 64). I propositionen slopades orden ”det kan antas att” men utredningens förslag angavs ändå överensstämmande med regeringens (a. prop. s. 68 och 277). Även om det inte återspeglas i lagtexten är kravet på att den sociala återanpassningen underlättas av sådan karaktär att det måste bli fråga om en bedömning av situationen utifrån omständigheterna i det specifika fallet. Att denna bedömning alltid kommer att vara förknippad med en viss osäkerhet hindrar

inte att det krav som uppställs kan vara uppfyllt. Denna slutsats är, vid en jämförelse mellan olika språkversioner, väl förenlig med rambeslutets utformning i denna del (se artikel 4.2).

18. AS är polsk medborgare och han är född och uppvuxen i Polen tillsammans med sina föräldrar och tre syskon. Det framgår av riksmottagningens utredning att han sedan han var tolv år gammal huvudsakligen har bott i Torun i mellersta Polen. Så sent som i april 2015 flyttade han hem till föräldrarna efter att han hade separerat från en kvinna som han levde med. AS saknar anknytning till Sverige och ska enligt domen utvisas härifrån.

19. Också med beaktande av att AS motsätter sig ett överförande till Polen måste utgångspunkten därför vara att hans sociala återanpassning underlättas vid ett överförande av verkställigheten från Sverige till Polen.

20. I målet har AS invänt att han efter avtjänat straff avser att bosätta sig i Nederländerna. Han har också uppgett att han har en fästmo där och att han sedan ett par år tillbaka också bor i Nederländerna. Detta aktualiserar frågan om hur uppgifter från den dömde, av innebörd att denne har kopplingar till en tredje stat, ska påverka bedömningen.

21. Som framgått i det föregående råder det, i fall där den dömde är medborgare i och ska utvisas till en viss medlemsstat, en stark presumtion för att den sociala återanpassningen sker bäst i denna stat. Det kan emellertid inte uteslutas att det i vissa fall förhåller sig så att den dömde har en så stark anknytning till en tredje stat att denna presumtion kan brytas. Någon gång kan omständigheterna rent av vara sådana att det kan antas att den sociala återanpassningen skulle försvåras av ett överförande av verkställigheten till medborgarskapsstaten. För att det ska finnas skäl att beakta anknytning till en tredje stat måste det emellertid finnas uppgifter som visar att den dömde har en stark och varaktig anknytning till den staten.

22. AS har lämnat uppgifter som avser delvis historiska förhållanden och delvis vad han har för avsikt att göra efter frigivning. De historiska uppgifterna är i centrala delar oförenliga med de uppgifter som finns i riksmottagningens utredning. De uppgifter som avser framtiden, bl.a. att han avser att bosätta sig i Nederländerna tillsammans med sin fästmö och att han har möjlighet att få arbete där, måste – inte minst med hänsyn till att en betydande del av straffet ännu återstår att avtjäna – anses vara alltför osäkra för att det ska finnas skäl att tillmäta dem betydelse i detta sammanhang.

23. AS har vidare invänt att de möjligheter till utbildning och arbete som finns vid en verkställighet i Sverige saknas vid en verkställighet i Polen. Detta skulle enligt honom, bl.a. eftersom frånvaron av arbete och utbildning har negativ psykisk påverkan och negativa ekonomiska konsekvenser, innebära att hans sociala återanpassning inte underlättas av ett överförande till Polen.

24. Det krav som i rambeslutet och i den svenska regleringen uppställs på att den sociala återanpassningen underlättas av ett överförande måste förstås så att det i första hand tar sikte på den dömdes anknytning till en viss stat och på var den dömde, med hänsyn till denna anknytning, kan antas komma att leva efter frigivning. Den omständigheten att anstaltsförhållandena i olika medlemsstater är av varierande kvalitet om de bedöms med utgångspunkt i intresset av social återanpassning, bör normalt inte tillmätas någon betydelse vid bedömningen.

25. Sammantaget måste kravet på att ett överförande underlättar den dömdes sociala återanpassning anses vara uppfyllt.

Det är även i övrigt lämpligt att översända domen

26. För att en dom ska få översändas till en annan medlemsstat förutsätts, enligt 2 kap. 1 § första stycket 4 europeiska verkställighetslagen, att det också

i övrigt är lämpligt. Vid den bedömningen kan beaktas bl.a. reglerna om villkorlig frigivning och anstaltsförhållandena i den andra medlemsstaten. Det kan också beaktas om den staten avser att anpassa påföljden och på vilket sätt det i så fall kommer att ske. (Se a. prop. s. 70 ff.)

27. Bestämmelser om villkorlig frigivning eller frigivning i förtid finns i de flesta stater, men reglerna skiljer sig i stor utsträckning åt. Medan vissa stater har bestämmelser om automatisk frigivning i förtid, gör andra en mer eller mindre diskretionär prövning i varje enskilt fall. I vissa stater tillämpas en kombination av dessa modeller. Hur lång tid som minst måste avtjänas av det utdömda straffet varierar.

28. I Sverige ska som huvudregel villkorlig frigivning ske när den dömden har avtjänat två tredjedelar av strafftiden (26 kap. 6 § brottsbalken). Om det finns synnerliga skäl får Kriminalvården besluta att den villkorliga frigivningen ska skjutas upp med högst sex månader åt gången. Efter villkorlig frigivning gäller en prøvotid som motsvarar den strafftid som återstår vid frigivningen, dock minst ett år (26 kap. 10 § brottsbalken).

29. AS har i överklagandet anfört att det finns en risk att han kommer att få avtjäna hela fängelsestraffet om straffverkställigheten överförs till Polen. I frånvaro av utredning som visar annat utgår Högsta domstolen från att så är fallet.

30. I förarbetena till den nu gällande lagstiftningen har angetts att mindre skillnader i verkställighetstid inte bör tillmätas någon betydelse. Vad gäller situationer där fråga är om tidigare frigivning till följd av att straffverkställigheten överförs, har som en riktlinje angetts att halvtidsfrigivning bör kunna godtas, medan tidigare frigivning än så kan ifrågasättas. I det omvända fallet har uttalats att ett överförande, om den faktiska tiden förlängs väsentligt, kan

komma i strid med Sveriges förpliktelser enligt Europakonventionens artikel 5 (se a. prop. s. 73 f.).

31. Vid bedömningen av om överförande kan anses vara lämpligt med hänsyn till skillnader i verkställighetsregler utgör de begränsningar som följer av Europakonventionen en yttersta gräns. Med hänsyn till att frihetsberövande är en för den enskilde synnerligen ingripande åtgärd måste det emellertid, också i fall där ett överförande inte kan anses stå i strid med Europakonventionen, anses finnas ett visst utrymme att bedöma ett överförande som olämpligt.

32. Vid bedömningen av om ett överförande är lämpligt bör beaktas såväl den relativa skillnaden i anstaltstid – dvs. den procentuella skillnaden – som skillnaden räknad i år och månader (jfr a. prop. s. 73 f.). För att skillnader i verkställighetstiden i sig ska innebära att det är olämpligt att översända domen bör krävas att skillnaderna är avsevärda.

33. Också den tid som vid beslutet om överförande återstår till villkorlig frigivning bör emellertid beaktas (jfr HFD 2013 ref. 42, som avsåg en situation där verkställigheten överfördes från Finland till Sverige i enlighet med de då gällande reglerna i 7 kap. lagen, 2003:1156, om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder). Skälet till det ska ses framför allt mot bakgrund av syftet med överföranderegler, nämligen att främja den dömdes sociala återanpassning, ett syfte som vanligen bäst tillgodoses genom att verkställigheten sker i det land där frigivning ska ske. Om den återstående verkställighetstiden är så kort att detta syfte inte kan tillgodoses fullt ut, riskerar ett beslut om överförande, med beaktande av att verkställighetstiden kan komma att förlängas, att bli oproportionerligt.

34. Av artikel 5 i Europakonventionen framgår att var och en har rätt till personlig frihet och säkerhet, samt att ingen får berövas friheten utom i de fall

som särskilt anges i artikeln och i den ordning som lagen föreskriver. Europadomstolen har vid flera tillfällen prövat om ett överförande av straffverkställighet kan stå i strid med konventionen på grund av skillnader i regler om villkorlig frigivning (se bl.a. Veermäe v. Finland, dec., no. 38704/03, ECHR 2005-VII; Csozászki v. Sweden, dec., no. 22318/02, 27 June 2006; Szabó v. Sweden, no. 28578/03, ECHR 2006-VIII; Ciok v. Poland, dec., no 498/10, 23 October 2012; Giza v. Poland, dec., no. 1997/11, 23 October 2012).

35. Av Europadomstolens avgöranden följer att den dömande staten kan hållas ansvarig för en eventuell kränkning av artikel 5. Domstolen har understrukit att konventionen inte ger enskilda någon rätt till villkorlig frigivning och att de fördragsslutande staterna disponerar över denna fråga. Utgångspunkten är att domslandet inte ska ha något inflytande över den verkställande statens regler om villkorlig frigivning, eftersom det skulle motverka det internationella samarbetet på verkställighetsområdet. Domstolen har också betonat att detta samarbete på ett generellt plan ligger i de dömdas intresse (jfr t.ex. Ciok v. Poland, § 24). Det är endast om den förlängda verkställigheten är godtycklig ("arbitrary") som den kan anses strida mot artikel 5.1. Huvudregeln är att godtycke inte kan anses föreligga så länge den förlängda verkställighetstiden ryms inom det utdömda fängelsestraffet (se t.ex. Ciok v. Poland, § 25).

36. Europadomstolen har i några tidigare avgöranden uttalat att det inte kan uteslutas att "a flagrantly longer *de facto* term of imprisonment in the administering State could give rise to an issue under Article 5". Detta gäller under förutsättning att den längre faktiska fängelsetiden kunde förutses av domslandet vid tidpunkten för överförandet av verkställigheten (se Veermäe v. Finland s. 14, Szabó v. Sweden s. 9 och Csozászki v. Sweden s. 9). I senare avgöranden (som hänvisar till Veermäe och Csozászki) upprepas dock inte uttalandet om att "a flagrantly longer *de facto* term" skulle kunna strida mot artikel 5.1 utan det sägs i dessa avgöranden endast att "the possibility of a longer period of imprisonment in the administering State does not in itself

render the deprivation of liberty arbitrary as long as the sentence to be served does not exceed the sentence imposed in the criminal proceedings” (se *Giza v. Poland*, § 23 och *Ciok v. Poland*, § 25).

37. I detta fall kan verkställigheten i anstalt som mest komma att förlängas med ett år och tio månader. Detta motsvarar en förlängning med 50 procent om man utgår ifrån den tid som enligt huvudregeln skulle komma att verkställas i anstalt i Sverige. Mot bakgrund av Europadomstolens praxis kan ett överförande av straffverkställigheten till Polen inte anses stå i strid med artikel 5 i Europakonventionen. Även om verkställighet i Polen i och för sig skulle kunna innebära en inte obetydlig förlängning av den tid som ska avtjänas i anstalt är omständigheterna inte sådana att ett överförande av straffverkställigheten är olämpligt. Högsta domstolen har då beaktat att beslutet om överförande fattades i början av straffverkställigheten och att det ännu återstår nästan två år till den tidigaste tidpunkten för villkorlig frigivning.

38. Vid bedömningen av om ett överförande är lämpligt ska även anstaltsförhållandena i den verkställande staten beaktas. Om dessa är sådana att ett överförande skulle strida mot förbudet mot tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning i artikel 3 i Europakonventionen, är ett överförande uppenbarligen olämpligt. Inom ramen för samarbetet inom EU måste det vara en utgångspunkt att anstaltsförhållandena är sådana att ett överförande av straffverkställigheten inte kommer att stå i strid med artikel 3. Anstaltsförhållandena är därför inte en omständighet som medför att ett överförande av straffverkställigheten är olämpligt, såvida inte utredningen i det enskilda fallet påvisar att sådana brister i anstalterna förekommer att ett överförande av straffverkställigheten är oförenligt med Europakonventionen. (Se a. prop. s. 70 ff.; jfr även NJA 2007 s. 168).

39. Det finns inte anledning att anta att ett överförande av straffverkställigheten på annan grund, t.ex. med anledning av en möjlig anpassning av påföljden, skulle vara olämpligt.

40. Kravet på att det också i övrigt är lämpligt att domen översänds till den andra medlemsstaten för erkännande och verkställighet är följaktligen uppfyllt.

Slutsats

41. Av vad som sagts följer att de förutsättningar som anges i 2 kap. 1 § europeiska verkställighetslagen är uppfyllda. Överklagandet ska därför avslås.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ann-Christine Lindeblad (tillägg), Johnny Herre (tillägg), Sten Andersson (tillägg), Mari Heidenborg (tillägg) och Petter Asp (referent, tillägg)
Föredragande justitiesekreterare: Pernilla Svärd

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2017-03-21

Mål nr
Ö 5747-16

TILLÄGG

Närvarande justitieråd tillägger:

Kriminalvården har inom ramen för det tvingande samarbetsområdet inte någon skyldighet till samråd med den verkställande staten innan beslut om översändande fattas (se 2 kap. 3 § förordningen, 2015:109, om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen). Om samråd inte sker kommer närmare upplysningar om hur reglerna om villkorlig frigivning ser ut och om huruvida anpassning av påföljden kan komma att ske, att erhållas från den verkställande staten först efter att beslutet har vunnit laga kraft. Det är nämligen först då som domen och intyget – i vilket det kan anges att man som utfärdande stat begär uppgifter om förtida eller villkorlig frigivning – ska översändas till den andra staten (se 2 kap. 10 §). I den mån sådana upplysningar kan antas vara av betydelse för bedömningen av om förutsättningarna för överförande är uppfyllda, kan det därför finnas skäl för Kriminalvården att utnyttja de möjligheter till samråd som finns också inom ramen för det tvingande samarbetsområdet. Det sagda följer redan av att Kriminalvården har ett ansvar för att utredningen är tillräcklig. Ytterst kan oklarheter också leda till att domstol vid överklagande finner att kraven för översändande av en dom inte är uppfyllda, trots att förutsättningar härför egentligen har förelegat (jfr p. 29 i beslutet).

Dok.Id 133824

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15-15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

Också med hänsyn till den enskildes intressen kan det i vissa fall finnas anledning till samråd inom ramen för det tvingande samarbetsområdet. Kriminalvården har visserligen rätt att upphäva ett beslut om att översända en dom för erkännande och verkställighet fram till dess att verkställigheten påbörjas (se 2 kap. 8 § europeiska verkställighetslagen). Om man från den verkställande staten får information som gör att det inte längre framstår som lämpligt att överföra straffverkställigheten kan beslutet alltså upphävas. Den enskilde saknar emellertid (se 4 kap. 2 §) rätt att påkalla en prövning av om beslutet ska upphävas och han eller hon har heller ingen uttrycklig rätt att överklaga ett beslut om att inte upphäva ett beslut om översändande.